

LBRIS

We know
books

Citim, visăm, învățăm

LECTURI SUPLIMENTARE PENTRU GIMNAZIU

Clasele V–VIII

BIBLIOGRAFIE ÎN CONFORMITATE CU PROGRAMA ȘCOLARĂ

Padea, 2025

Vasile Alecsandri (1821–1890)	5
<i>Noaptea</i>	5
<i>Legenda rândunicăii</i>	5
<i>Dan, căpitan de plai</i>	9
Grigore Alexandrescu (1810–1885)	21
<i>Șoarecele și pisica</i>	21
<i>Câinele și cățelul</i>	22
Hans Christian Andersen (1805–1875)	24
<i>Soldățelul de plumb</i>	24
Ion Luca Caragiale (1852–1912)	28
<i>Bubico</i>	28
<i>Vizită...</i>	32
Ion Creangă (1837–1889)	36
<i>Capra cu trei iezi</i>	36
<i>Povestea unui om leneș</i>	42
Barbu Ștefănescu Delavrancea (1858–1917)	44
<i>Palatul de cleștar</i>	44
<i>Bunicul</i>	49
Mihai Eminescu (1850–1889)	52
<i>Călin, file de poveste</i>	52
<i>Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie</i>	59
Elena Farago (1878–1954).	61
<i>Bondarul leneș</i>	61
<i>Motanul pedepsit</i>	61
Emil Gârleanu (1878–1914).	63
<i>Sărăcuțul!</i>	63
Frații Grimm. Jacob (1785–1863) și Wilhelm (1786–1859)	65
<i>Cenușăreasa</i>	65
Wilhelm Häuff (1802–1827)	73
<i>Muc cel Mic</i>	73

Petre Ispirescu (1830–1887)	84
<i>Sarea în bucate</i>	84
Jean de La Fontaine (1621–1695)	89
<i>Cerbul privindu-se în apă</i>	89
<i>Gaița împodobită cu pene de Păun</i>	89
Charles Perrault (1628–1703)	91
<i>Cele trei dorințe</i>	91
Ioan Slavici (1848–1925)	93
<i>Zâna Zorilor</i>	93
George Coșbuc (1866–1918)	120
<i>Pașa Hassan</i>	120
<i>Moartea lui Gelu</i>	122
Octavian Goga (1881–1938)	127
<i>Toamna</i>	127
Costache Negruzzi (1808–1868)	129
<i>Sobieski și românii</i>	129
Balade Populare	134
<i>Toma Alimoș</i>	134
<i>Miorița</i>	138

Noaptea

Noaptea-i dulce-n primăvară, liniștită, răcoroasă,
Ca-ntr-un suflet cu durere o gândire mângâioasă,
Ici, colo, cerul dispare sub mari insule de nori,
Scuturând din a lui poale lungi și repezi meteori.

Pe un deal în depărtare un foc tainic strălucește
Ca un ochi roș de balaur care-adoarme și clipește.
Sunt păstori în șezătoare sau vro ceată de voinici?
E vro tabără de care sau un rond de tricolici?

Către munți prin întuneric un lung bucium se aude.
El aminte suvenirul celor timpuri negre, crude,
Când din culme-n culme noaptea buciumele răsunau
Și la lupte sângeroase pe români îi deșteptau.

Acum însă viața-i lină; țara doarme-n nepăsare!
Când și când, un câine latră la o umbră ce-i apare,
Și-ntr-o baltă mii de broaște în lung hor orăcăiesc,
Holbând ochii cu țintire la luceafărul ceresc!

Legenda rândunicăi

Rândunică, rândunea
Ce bați la fereastra mea?
Du-te-ți pune rochița,
Că te arde arșița,
Te suflă vântoaiele
Și te udă ploaiele.
Mergi în câmpul înverzit,
Că rochița a-nflorit
Și o calcă turmele

I.

Când se născu pe lume voioasa Rândunică,
 Ea nu avea făptură ș-aripi de păsărică,
 Fiind al cununiei rod dulce, dezmierdat,
 Copilă drăgălașă de mare împărat.
 Dar fost-a o minune frumoasă, zâmbitoare,
 Sosită printre oasneni ca zâmbetul de soare,
 O gingașă comoară formată din senin,
 Din raze, din parfumuri, din albul unui crin,
 Și maica sa duioasă, privind-o, se temea
 Să nu dispară-n aer sub forma de o stea.

O zână coborâtă din zodia cerească
 Veni să o descânte, s-o legene, s-o crească,
 Să-i deie farmec dulce, podoabe, scumpe daruri,
 S-o apere-n viață de-a zilelor amaruri.
 Ea-i puse-o scaldătoare cu apă ne-ncepută,
 De ploaie neatinsă, de soare nevăzută,
 Și-n apa încălzită cu lemn mirositor
 O trestie, un fagur ș-o floare de bujor,
 Menind prin șoapte blânde copila să devie
 Nălțuță, mlădioasă ca trestia verzie,
 La grai ca mierea dulce, la chip fermecătoare
 Și ca bujorul mândru de ochi atrăgătoare.
 Apoi zâna-i aduse o dalbă de rochiță,
 Din raze vii țesută, cu stele prin altiță,
 Și-i zise: „De-ți e gândul să ai parte de bine,
 Rochița niciodată să n-o scoți de pe tine,
 Și cât vei fi al lumii frumos, iubit odor,
 Să fugi în lumea-ntreagă de-al luncii zburător,
 Căci el țintește ochii și dorurile sale
 Pe oricare funtă cu forme virginale,
 Pe dalbele copile, a dragostei comori,
 Ce-s jumătate fete și jumătate flori,
 Pe zânele născute în atmosfera caldă,

Ce sub văpaia lunii în lacuri lin se scaldă,
Și chiar pe luna plină de o lumină moale,
Ce-atinge iarba verde cu albele ei poale“.

II.

Copila descântată de zâna ei cea bună
Creștea-ntr-o ziuă numai cât alta într-o lună,
Ș-a sale brățișoare, ș-a sale mici picioare
Aveau, fiind în leagăn, mișcări de aripioare;
Iar când ieși din cuibul în care înflorise
Ca roza dintr-un mugur cu foile deschise,
Când umbra sa vioaie, plutind sub cer senin,
Putea să se măsoare pe umbra unui crin,
Mult îi plăcea copilei s-alunge rândunele
Ce lunecau prin aer și o chemau la ele,
Ș-alerge pe sub bolta bătrânilor arini,
Cercând să prindă-n iarbă a razelor lumini,
Să fugă rătăcită de-a lung, de-a lung pe maluri
Atrasă-n cursul apei de-a râurilor valuri,
Și-n cale-i să s-oprească, uimită, încântată
De dulcea armonie naturii deșteptată.

Atunci pe nesimțite un glas de zburător
Îi tot fura auzul șoptindu-i, plin de dor:
„Atât ești de frumoasă la chip și la făptură,
Că nopții dai lumină, și iernii dai căldură,
Și orbilor din umbră dai ochi să te admire,
Și morților grai dulce să spuie-a lor simțire.
Ah! părul tău lung, negru, ca aripa corbie,
Cu-a lui întunecime ar face nopți o mie,
Și chipul tău ce fură chiar ochii de copile
Din alba lui splendoare ar face mii de zile!
Ah! buzele-ți rotunde, cu răs înveselite,
Se par două cireșe în soare pârguite,
Și mijlocu-ți de-albină sub vălul tău de aur
Se leagănă prin aer precum un verde laur;
Iar ochii tăi, luceferi cu tainice luciri,
Răsfrâng toată văpaia cereștilor iubiri

Ce ai aprins în inimi când te-ai ivit pe lume
Tu, zână fără seamăn, minune fără nume!“

Copila, cu uimire, îl asculta zâmbind...
Apoi, cătând în urmă-i, se depărta fugind,
Lilie zburătoare, de fluturi alungată,
Care-i formau pe frunte o salbă-naripată.

III.

Visează luna-n ceruri!... sub visul cel de lună
Flori, ape, cuiburi, inimi visează împreună.
Nici o mișcare-n frunze, și nici o adiere
Nu tulbură în treacăt a nopții dulci mistere.
Albina doarme-ascunsă în macul adormit,
Bâtlanul printre nuferi stă-n labă neclintit,
Și raza argintie din stele dezlipită
Căzând, săgeată lungă, prin umbra tainuită,
Se duce de aprinde văpăi tremurătoare
În albele șiraguri de rouă lucitoare.

Dar cine-acum, ca raza, în lumea nopții zboară?
Ce umbră, cu sfială, prin arbori se strecoară
Și merge drept la malul pârăului din vale?
Oprindu-se-ngrijită ades în a sa cale,
Ea vine lângă apă, cu drag la ea privește
Și, singură-n răcoare, de baie se gătește.
O! dalbă feerie! divină încântare!...
Rochița de pe umeri alunecă, dispore,
Și lumii se arată minunea cea mai rară,
Albind ca faptul zilei în zi de primăvară!
Toți ochii de luceferi, de păsări și de flori,
Loviți ca de lumina rozatică din zori,
S-aprind de-o scânteiere ce-n inimă pătrunde...
Dar juna-mpărăteasă în apă se ascunde.
Ferice, dezmiardată de unda răcoroasă,
Ea-noată cu-o mișcare alene, voluptoasă,
Lăsând ca să albească prin valul de cristal
Frumoasa rotunzime a sânu-i virginal.
Și iarba de pe maluri se pleacă s-o privească,

Și trestia se-ndoaie voind ca s-o oprească,
 Și apa-n vălurele de aur se-ncrețește,
 Și nuferii se mișcă, bătlanul se trezește,
 Pădurea cântă imnuri, și luna amoroasă
 Revarsă pe copilă o mantie-argintoasă.
 Acum pe lângă trestii ea lunecă ușor
 Și, vrând la mal să iasă, pătrunsă de-un fior,
 Pe sânul ei ud încă ea părul își adună,
 Se oglindește-n apă, se oglindește-n lună,
 Și umbra-i diafană cu formele-i rotunde
 În lină îngânare se clatină pe unde.

IV.

Cocoșu-n depărtare intonă o fanfară!
 Copila cu grăbire din valuri iese-afară.
 Ah! unde-i e rochița și unde-al ei noroc?...
 Ea vede zburătorul cu ochii mari de foc
 Ce vine ș-o cuprinde cu brațele-ntr-o clipă;
 Dar grabnic se aude un freamăt de aripă,
 Și dalba-mpărăteasă, din brațe-i dispărând,
 Se schimbă-n rândunică și fuge-n cer zburând!.

Atunci ș-a ei rochiță, nălțându-se în vânt,
 Topitu-s-a în ploaie de raze pe pământ,
 Și pân-în faptul zilei crescut-au flori din ele,
 Odoare-a primăverii: Rochiți-de-rândunele!..

Mircești, 1874

Dan, căpitan de plai

Frunză verde de mălai;
 Cine merge sus la rai?
 Merge Dan, șoiman de plai,
 C-a ucis el mulți dușmani,
 Un vizir și patru hani.

Frunză verde lemn de brad,
 Cine merge jos în iad?
 Merg tătarii lui Murad,
 C-au ucis în zi de mai
 Pe Dan, căpitan de plai!
 (Fragment de cântec poporal).

I.

Bătrânul Dan trăiește ca șoimul singuratic
 În peștera de stâncă, pe-un munte păduratic,
 Privind cu veselie cum soarele răsare,
 Dând viață luminoasă cu-o caldă sărutare,
 Privind cu jale lungă cum soarele apune...
 Așa și el apus-a din zile mari și bune!
 Vechi pustnic, rămas singur din timpul său afară,
 Ca pe un gol de munte o stâncă solitară,
 Dincolo din morminte el trist acum privește
 O tainică fantasmă ce-n zare s-adâncește,
 Fantasma drăgălașă a verdei tinereți
 Ce fuge de răsufnul geroasei bătrâneți,
 Și zice: „Timpul rece apasă-umărul meu
 Și cât m-afund în zile, tot simt că e mai greu!
 O! lege-a nimicirii, o! lege nemiloasă!
 Când, când s-a toci oare a vremii lungă coasă!“
 Apoi el pleacă fruntea și cade în visare,
 Iar munții, albi ca dânsul, se-nclină-n depărtare.
 Ai timpilor eroici imagine augustă,
 Pe când era el tânăr, lumea-i părea îngustă
 Pentru bine, și largă, prea largă pentru rău!
 El ar fi vrut-o bună ca bunul Dumnezeu.
 Deci îi plăcea să-nfrunte cu dalba-i vitejie
 Pe cei care prin lume purtau bici de urgie,
 Și mult iubea când țara stiga: „La luptă, Dane!“
 Să vânture ca pleava oștirile dușmane.
 Atunci a lui mânie ca trăsnetul era,
 În patru mari hotare tuna și fulgera,
 Iar țara dormea-n pace pe timpii cei mai răi
 Cât Daṅ veghea-n picioare la căpătâiul ei.
 Ades el pleca singur prin codri fioroși,

În care luceau noaptea oțeluri și ochi roși,
 Și dacă murgu-i sprinten da-n lături sforăind,
 Viteazul cu blândețe îl dezmierda grăind:
 „N-aibi grijă, măi șoimane! eu am și duc cu mine
 O vrajă rea de dușmani și bună pentru tine“.
 Și murgu-și lua calea în liniște deplină
 Prin codri fără drumuri și fără de lumină.
 Iar vulturii carpatici cu zborul îndrăzneț
 Făceau un cortegi falnic eroului drumeț.
 Încrederea-nflorește în inimile mari!

II.

Bătrânul Dan ascultă grăind doi vechi stejari
 Crescuți dintr-o tulpină pe culmea cea de munte
 Și-având ca o coroană un secol pe-a lor frunte.
 „O! frate, zice unul, un vânt în miez de noapte
 Adusu-mi-a din vale lung vaiet, triste șoapte!...

E sabie în țară! au năvălit tătarii!

Ș-acum în bălți de sânge își joacă armăsarii!“

„Așa! răspunde altul, colo în depărtare

Zărit-am astă-noapte pe cer lumină mare!

Ard satele române! ard holdele-n câmpii!

Ard codrii!... Sub robie cad fete și copii.

Și-n fumul ce se nalță cu larme zgomotoase

Zbor suflete gonite din trupuri sângeroase!“

Bătrânul Dan aude, suspină și nu crede!

Dar iată că pe ceruri din patru părți el vede

Trecând un stol de vulturi urmați de uli gramadă,

Atrași în orizonturi de-a morții rece pradă.

Un fulger se aprinde în ochii lui pe loc.

„La luptă, Dane! țara-i în jar, țara-i în foc!“

Bătrânul Dan desprinde un paloș vechi din cui,

Și paloșul lucește voios în mâna lui.

Bătrânul Dan pe sânu-i apasă a lui mână

Și simte că tot bate o inimă română.

El zice cu mândrie, nălțând privirea-n sus:

„Pe inimă și paloș rugina nu s-a pus.

O! Doamne, Doamne sfinte, mai dă-mi zile de trai

Pân' ce-oi strivi toți lupii, toți șerpîi de pe plai!
 Fă tu să-mi pară numai atunci paloșul greu,
 Când inima-nceta-va să bată-n pieptul meu,
 Și-atunci inima numai de-a bate să încete
 Când voi culca sub tărână a dușmanilor cete!“
 Apoi el strânge chinga pe zdravenele-i șale,
 Își face-o cruce, pleacă și se coboară-n vale.

III.

În scurtele răstimpuri când soarele declină
 Și noaptea-și pune stema feerică, stelină,
 E un moment de pace în care, neoprit,
 Se pierde doru-n umbra amurgului mândnit.
 Atunci zărește ochiul minunile din basme,
 Acele legioane de tainice fantasme
 Care-ntre zi și noapte apar în loc oprite
 Cu mantii lungi și albe de-a lungul învelite.
 Așa apare-n șesuri mărețul om de munte,
 Călcând cu pași gigantici pe urme mai mărunte!
 Nu știi de el copacii tineri, crescuți pe maluri,
 Dar râul îl cunoaște și scade-a sale valuri,
 Să treacă înainte viteazul Dan la luptă.
 Și astfel tot el pasă pe cale ne-nteruptă
 Pân' ce sosește-n seară la casa lui Ursan.

Om aspru care doarme culcat pe-un buzdugan,
 Ursan, pletos ca zimbrul, cu pieptul gros și lat,
 Cu bratul de bărbat, cu pumnul apăsat,
 E scurt la grai, năprasnic, la chip întunecos.
 El e de peste Milcov pribeag misterios.
 Toți care știi de dânsul spun multe, dar șoptind,
 Și cale de o zare îl ocolesc grăbind,
 Deși-i place să crească sirepe herghelii,
 Răzlete pe întinsul câmpiilor pustii.
 Pe vremea lui, sub ochii lui Ștefan, domn cel mare,
 Intrând în dușmani singur ca vieru-n stuhul tare,
 A prins pe hanul Mârza din fugă cu arcanul;
 Iar Ștefan, de la dânsul în schimb luând pe hanul,